

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

PECULIARITIES OF USING PAYMENT TRANSACTION RECORDERS AND SOFTWARE PAYMENT TRANSACTION RECORDERS IN THE ACTIVITIES OF TAXPAYERS

Казарян В.М., студентка IV курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Наконечна Д.К., студентка IV курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кобильнік Д.А., д.ю.н., доцент,
доцент кафедри податкового права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У сучасному світі, де комп'ютерні технології відіграють важливу роль у функціонуванні економіки та фінансової системи, використання пристроїв для реєстрації платежів та програмного забезпечення для реєстрації платежів має особливе значення для платників податків. Ця тема набуває все більшого значення, оскільки зміни в законодавстві та технологічний прогрес змушують адаптувати фінансові процеси та механізми звітування платників податків.

Безсумнівними плюсами готівкових грошових розрахунків є відсутність виникнення безнадійної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, можливість використання грошових коштів у будь-який час і на власний розсуд, як наслідок, суворіший контроль таких коштів з боку власника (розпорядника), неможливість безакцептного списання коштів у випадках незгоди власника.

Водночас приховувати тіньові доходи вдається в основному завдяки готівковим розрахункам між покупцями і продавцями. Для вирішення цієї ситуації законодавцем введено використання реєстраторів розрахункових операцій (далі – РРО) та програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі – ПРРО), що є невід'ємною частиною діяльності платників податків. Таке регулювання дає державі змогу більш жорстко контролювати доходи підприємців, що сприяє зниженню рівня ухилення від податків і наповнюваності державного бюджету.

У статті розглядаються особливості використання реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій у діяльності платників податків. Зокрема, розглянуто їх функції, переваги та недоліки, а також вплив на розрахункові операції та податковий облік.

Мета дослідження – показати сутність та перспективи використання цих інструментів у сучасних умовах ведення господарської діяльності та розвитку податкової системи.

Ключові слова: реєстратор розрахункових операцій, програмний реєстратор розрахункових операцій, платник податків, розрахункові операції, економіка, податковий обов'язок, податки.

In today's world, where computer technology plays an important role in the functioning of the economy and financial system, the use of payment recording devices and payment recording software is of particular importance to taxpayers. This topic is becoming increasingly important as legislative changes and technological advances force the adaptation of financial processes and taxpayer reporting mechanisms.

The undoubted advantages of cash payments are the absence of bad debts for goods, works and services, the ability to use funds at any time and at one's own discretion, which means stricter control of such funds by the owner (manager), and the impossibility of writing off funds without acceptance in cases of disagreement.

At the same time, shadow income is concealed mainly through cash payments between buyers and sellers. To address this situation, the legislator introduced the use of payment transaction registers (hereinafter referred to as «PTRs») and software payment transaction registers (hereinafter referred to as «PPRs»), which are an integral part of taxpayers' activities. Such regulation allows the state to more strictly control the income of entrepreneurs, which helps to reduce tax evasion and increase the state budget.

This article examines the peculiarities of using payment transaction recorders and software payment transaction recorders in the activities of taxpayers. In particular, their functions, advantages and disadvantages, as well as their impact on settlement transactions and tax accounting are considered.

The purpose of the study is to show the essence and prospects of using these instruments in the current conditions of business activity and development of the tax system.

Key words: payment transactions registrar, software payment transactions registrar, taxpayer, payment transactions, economy, tax liability, taxes.

У сучасних умовах економіка України перебуває в постійному напруженні (війна, євроінтеграція), що вимагає від законодавця впроваджувати якісні зміни щодо регулювання діяльності платників податків. При цьому важливим об'єктом у даному процесі виступають грошові розрахунки.

Так, одним із ключових інструментів, які сприяють ефективному вирішенню цих завдань, є реєстратори розрахункових операцій та програмні реєстратори розрахункових операцій.

Основа правового регулювання використання платниками податків РРО/ПРРО становить Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 № 265/95-ВР (далі – Закон України № 265/95-ВР), який визначає правові засади застосування реєстраторів

розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. Його дія поширюється на усіх суб'єктів господарювання, їх господарські одиниці та представників (уповноважених осіб) суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі [1].

Задля того, щоб виокремити особливості та порівняти особливості застосування РРО та ПРРО слід проаналізувати законодавчі визначення обох технічних інструментів.

Відповідно до ст. 2 Закону України № 265/95-ВР визначено, що реєстратор розрахункових операцій – це пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів

(наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів та з приймання готівки для виконання платіжних операцій.

До реєстраторів розрахункових операцій належать: електронний контрольно-касовий апарат, електронний контрольно-касовий реєстратор, вбудований електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо.

У свою чергу програмний реєстратор розрахункових операцій – це програмний, програмно-апаратний або програмно-технічний комплекс у вигляді технологічного та/або програмного рішення, що використовується на будь-якому пристрої та в якому фіскальні функції реалізовані через фіскальний сервер контролюючого органу і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг), операцій з приймання готівки для виконання платіжних операцій. Контролюючий орган забезпечує безоплатне програмне рішення для використання суб'єктом господарювання [1].

Слід відзначити, що РРО має дещо меншу швидкість роботи, ніж ПРРО. Водночас РРО – це автономний пристрій, який самостійно друкує паперові чеки, тоді як ПРРО потребує іншого пристрою, на якому він використовуватиметься (наприклад, комп'ютера), та окремого принтера, який за потреби використовуватиметься для друку. При цьому до принтера можна під'єднати декілька ПРРО. За обслуговування РРО необхідно платити щомісяця, в той час як за обслуговування ПРРО платити не потрібно. Звичайний РРО може працювати без зв'язку 72 години, а ПРРО – не більше 36 годин і не більше 168 годин на місяць. Реєстрація касового апарату займає дещо більше часу (близько 5 днів), тоді як реєстрація контрольно-касової машини – лише 1–2 дні [2].

Як бачимо, реєстратори розрахункових операцій (РРО) і програмні реєстратори розрахункових операцій (ПРРО) – це два різних підходи до обліку та звітності фінансових операцій у сфері оподаткування. Кожен з них має свої плюси та мінуси, які детальніше розкриємо далі на основі аналізу Закону України № 265/95-ВР.

Щодо плюсів та мінусів застосування РРО, то можна виокремити такі:

Плюси	Мінуси
– Надійність: РРО зазвичай мають жорстку апаратну базу та спеціалізоване програмне забезпечення, що робить їх надійними для реєстрації фінансових операцій	– Вартість: РРО можуть бути високоартісними для бізнесу, особливо для малих підприємств
– Обов'язковість застосування: Здебільшого використання РРО є обов'язковим для певних видів бізнесу, що дозволяє дотримуватися податкового законодавства	– Обмежена гнучкість: РРО, зазвичай, призначені для конкретних операцій і можуть бути менш гнучкими, ніж програмні реєстратори
– Можливість друку квитанцій: РРО здатні автоматично друкувати квитанції для клієнтів, що полегшує обслуговування та дотримання вимог законодавства в частині видання розрахункових документів покупцю товару (послуги)	– Споживана потужність: Вони потребують додаткової енергії та місця для розташування

Щодо плюсів та мінусів ПРРО зазначимо наступне:

Плюси	Мінуси
– Гнучкість: ПРРО зазвичай можуть бути налаштовані під конкретні потреби бізнесу та легко модифікуватися	– Вимоги до інформаційної безпеки: ПРРО потребують високого рівня захисту від несанкціонованого доступу та зламів, оскільки вони мають електронний характер
– Низькі витрати: В порівнянні з РРО, ПРРО можуть бути більш доступними для малих підприємств, оскільки вони можуть працювати на загальнодоступних комп'ютерах	– Необов'язковий характер: ПРРО в деяких випадках може бути не обов'язковим, що може призвести до недотримання податкових норм
– Зручність зберігання даних: Дані, зібрані ПРРО, зазвичай зберігаються електронно, що полегшує їхню обробку та збереження	

Вибір між РРО і ПРРО залежить від конкретних потреб бізнесу, обсягу операцій та відповідності чинному законодавству. Більшість бізнесів розглядають обидва підходи та обирають той, який найкраще відповідає їхнім потребам.

Обов'язок використання РРО/ПРРО залежить не від форми розрахункових операцій та/або наявності певного зареєстрованого КВЕД, а виключно за наявності обставин, що супроводжують господарські операції суб'єкта господарювання.

Відповідно до законодавства, використовувати дозволено лише РРО/ПРРО, які включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій, конструкція і програмне забезпечення яких відповідають конструкторсько-технологічній та програмній документації виробника [3, с. 296; 4].

Під час війни Кабінет Міністрів України ухвалив пакет рішень для підтримки українського бізнесу. До припинення воєнного стану вжито максимально можливу кількість заходів для підтримки економіки та українського бізнесу всіх рівнів.

Так, було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

Відповідно до вищезазначених Законів, розділ II «Прикінцеві положення» Закону України № 265/95-ВР було доповнено пунктами 12 та 13:

– п. 12. Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, санкції за порушення вимог Закону №265 не застосовуються, крім санкцій за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів.

– п. 13. На період дії воєнного стану або обставин непереборної сили: Проведення розрахункових операцій, що здійснюються в режимі офлайн та використання фіскальних номерів із діапазону фіскальних номерів, сформованих фіскальним сервером контролюючого органу, може здійснюватися в понад встановлені абзацами третім та четвертим статті 5 Закону терміни. Зупинити дію абзацу сьомого статті 5 Закону № 265. Тобто зупинено заборону використання програмного реєстратора розрахункових операцій у період відсутності зв'язку між програмним реєстратором розрахункових операцій та фіскальним сервером контролюючого органу без отриманого в контролюючому органі діапазону фіскальних номерів, сформованих фіскальним сервером контролюючого органу.

Таким чином, законодавець не скасував обов'язок застосування контрольно-касової техніки, але тимчасово призупинив накладення санкцій на підприємства, які не використовують контрольно-касову техніку під час здійснення розрахункових операцій у період дії воєнного стану.

Слід зауважити, що в період воєнного стану штрафні санкції не скасовуються за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів.

Також на період воєнного стану надано можливість проводити розрахункові операції у ПРРО в офлайн-режимі в понад встановлені Законом обмеження офлайн-часу [5].

Таким чином, можна підсумувати, що як РРО, так і ПРРО мають свої переваги та недоліки, і вибір між ними повинен здійснюватися на основі конкретних потреб бізнесу та вимог законодавства.

Реєстратори розрахункових операцій (РРО) характеризуються високою надійністю та відповідністю зако-

нодавству, що робить їх обов'язковими для деяких видів діяльності. Водночас, вартість та обмежена гнучкість РРО можуть бути обтяжливими для деяких підприємств.

З іншого боку, програмні реєстратори розрахункових операцій (ПРРО) дозволяють більшу гнучкість та зниження витрат, особливо для малих підприємств. Вони також спрощують зберігання та обробку фінансової інформації. Проте, їхнє використання вимагає високого рівня захисту даних та може бути необов'язковим в деяких випадках на відміну від використання РРО.

Зважаючи на всі ці фактори, важливо, щоб платники податків та підприємці здійснювали обдуманий вибір між РРО та ПРРО відповідно до своїх індивідуальних потреб і вимог законодавства. При цьому необхідно враховувати обрану стратегію, обсяг операцій, бюджет та інші фактори, які впливають на відповідне рішення. В динамічному світі фінансових технологій і податкових реформ, вирішення цього питання є важливим елементом успішного ведення бізнесу та відповідності податковим вимогам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Хто зобов'язаний використовувати РРО у 2023 році? АО «Бачинський та партнери»: веб-сайт. 2023. URL: <https://legalaid.ua/ua/hto-zobovyazanyj-vykorystovuvaty-rro/>.
3. Замула І. В., Українець О. В. Особливості застосування реєстраторів розрахункових операцій в торгівлі. *Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку : Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 20 квітня 2023 року) : тези доповідей / відп. ред. П. В. Захарченко*. Київ : 2023. 437 с. URL: <https://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/25/20-04-2023.pdf#page=296>.
4. Щодо застосування РРО/ПРРО. *Головне управління ДПС у м. Києві* : веб-сайт. 2023. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/696750.html>.
5. Використання РРО/ПРРО під час війни: які зміни відбулись у законодавстві. *Державна податкова служба України* : веб-сайт. 2023. URL: <https://ch.tax.gov.ua/kampaniya-prro/print-625912.html>.